

Szentiványi Mihály

1813—1842

Elöttem van drága jó nagyapám, amint hazajön a Réztetőről, ahol éppen a földdel egyezkedett a mindennapi kenyérért, aztán jön drága jó nagyanyám, majd kicsit később vendégeskedő édesapám is megérkezik, összebújnak a kis asztal felett s úgy rójják a családi tanácsot, aztán én is oda merészkedem, mire hallgatag nagyapám ajkán bőven kezd buzogni az ár, megindul a mese, kergetőzik a sok régi nóta, majd egyszer csak így csendül a dal:

„Bekecs alatt Nyárád tere,
Ott egy kunyhó zsuppal fedve
De belseje aranybánya:
Arany benne egy szép lányka.“

— Hát azt tudod-e, hogy ki írta?? — kérdezte tőlem nótáskedvű nagyapám.

Nagyot néztem, hát már honnan tudnám, nem írta azt senki, gondoltam magamban, parányi kis diák, de áldott emlékű nagyapám megrázta a fejét s akkor hallottam először ezt a hangsúlyozást:

— Ezt is unitárius ember írta!

S akkor hallottam először a Szentiványi Mihály nevét is.

Rövid idő múlva az irodalomtörténet lapjain találok ismét Szentiványi nevével. De ekkor már a Kriza püspökével együtt tanultam a nevét. Kriza! Hát hogyne tudtam volna, hogy ki volt Kriza János, a Vadrózsákat gyűjtő unitárius költő-püspök. Hiszen folyton újról álmodozó unokájától hallottam először a magyar irodalom szépségeiről, ő vezetett be ebbe a csodálatos gazdagságú kincsesházba s olyan lélekkel tudta ma-

gyarázni annak örök értékeit, hogy az nem is tanítás volt, hanem a szívünkbe lopta minden párányi vonatkozását s elénk rajzolta minden világhasonlatát. Emlékszem, ahogy párhuzamot vont a magyar művelődés és a klasszikus műveltség között s emlékszem, amikor a Vadrózsákkal kapcsolatban a magyar irodalom székelylemeiről beszélt, méltatta Krizát s dicsérte Szentiványit. És Szentiványi megint ideálom lett.

Néhái szegény jó Nyiredy Géza professzorom s nekem külön is atyai jóakaróm se nagyon lelkesedett rendes emberhez nem nagyon illő új foglalatosságomért. De amikor belátta, hogy amúgy is hiába való lenne minden ellenállás akaratos nekibuzdulásommal szemben, jóságos atyai hangján így egyezett bele a megváltozhatatlanba:

— Jó, hát nem bánom, ha minden áron verseket akarsz írni, de csak egy feltétellel egyezem ebbe bele, ha legalább olyan verseket írsz, mint Szentiványi Mihály.

Három évtized után bűnbánó fejjel kérek bocsánatot az én drága jó Géza bácsimtól, bizony nem tudtam olyan verseket írni, mint ez a múlt századbéli ismeretlen unitárius póéta, Szentiványi Mihály uram, nem is pályázom már a babéraitra, mert látom, hogy milyen nagy volt ő, hogy versei átélték száz év viharait, belevésődtek s ott élnek népem szívében, agyában, lelke kincses tárában. Bevallom, nem tudom hát utólélni Szentiványi eddig kellően fel se mért nagyságát. Szentiványi örökéletű.

Igen, örökéletű. Kitörülhetetlenül beleírta verseit a székelyle népszívébe, nevét pedig a magyar

irodalomtörténetbe. Azok ellenére, ha vannak is, akik nem ismerik s korok, amelyek megfeledkeznek róla. De dicsérik őt névtelenül is, ha négy-öt székely összehajol, itt valahol, ott valahol a szóke Nyárád, a kék Maros, a két Küküllők, a siető Olt partjain, valamelyik muskátlis kis faluban s ajkukon felsír a szerelem szép székely románca:

„Marosszéki piros páris,
Oly piros az én rózsám is,
Szép az alma az ágtetőn,
Még százszor szebb a szeretőm.“

Szellemtörténetileg így határozhatom meg Szentiványi Mihály jelentőségét.

Irodalomtörténetileg az úgynevezett egyversű költők közé számítom. Azok közé, akik természet-szerűen még egész sereg verset írtak, más irodalmi működést is fejtettek ki, de egy versük túlszárnyalta minden más érdeemes munkájukat, maradandó maradt, halhatatlanná tette íróját. Az ilyen egyversű költők közé tartozik Lévay József is, az aranytollú miskolci alispán, akinek egyéb irodalmi munkáságáról szintén keveset tud a magyar közönség, de egy versét: Mikes-t, majdnem mindenki tudja. Ide számíthatjuk a Himnusz költőjét is. Hirtelenében ki tudna mást is idézni az örök halhatatlanságú Kölcseytől, mint az „Isten áldd meg a magyart!“. Az igaz, hogy ez aztán a magyar lélek, a magyar hit imádsága! Ilyenfélekép vagyunk Szentiványival is. Ugyan bizony ki tudja róla, hogy a Petőfit előző korszak egyik legérdemesebb írói egyénisége. Akit Horváth János irodalomtörténetíró éppen népies irányáért

„Erdély Petőfijének“ nevezett el. És ki tudja, hogy a „Nyárádmelléki“ címet viselő „Bekecs alatt Nyárád tere“ kezdetű s „Marosszéki piros páris“ folytatású versén kívül még hány verset írt s hogy ezekből a versekből nem egyet énekelnek Petőfi modern átültetésű János vitézében is. És ki tudja, hogy mint társadalomkritikai író és politikus, a reformerek tagjaként a népi politika első követelője, aki az 1834. erdélyi országgyűlés alkalmával Wesselényivel együtt Kossuth Országgyűlési Tudósításaihoz hasonló könyomatost szerkeszt s hogy ezért ugyancsak sok üldöztetésben volt része. Legfőként pedig ki tudja, hogy Krizával együtt ő alapította és szerkesztette az 1840-es évek nagy jelentőségű irodalmi almanachját: a „Remény“ című zsebkönyvet, amelyet 1839-ben, tehát éppen most száz éve, hogy útnak indítottak.

S. Nagy László